

TÖRTÉNELEM

PRÓBAÉRETTSÉGI VIZSGA EMELT SZINT

2012. Január 21.

II.

Időtartam: 150 perc

Név	
Tanárok neve	
Email	
Pontszám	

**STUDIUM GENERALE
TÖRTÉNELEM SEKCIÓ**

Fontos Tudnivalók

Egyértelmű válaszokat adj, egyértelmű jelöléseket alkalmazz – javítás esetén is! Válaszaiddban a lényeg megfogalmazására törekedj, ne lépd túl a rendelkezésre álló

helyet! Csak annyi válaszelemet írd, amennyit a feladat kér! (Ha többet írsz, a beírás sorrendjében értékeljük válaszaidat.) Kérjük, kék színű tollat használj!

A feladatok megoldásakor tartsd szem előtt az alábbi javaslatokat!

- Olvasd el figyelmesen a feladatokat!
- Kövesd figyelmesen a feladatlap utasításait!
- Tanulmányozd a feladatokhoz kapcsolódó forrásokat (kép, ábra, szöveg, térkép)!
- Használd minden feladat megoldásához a megengedett segédeszközöket: a középiskolai történelmi atlasz térképeit és a helyesírási szótárt! A személyek, topográfiai adatok és fogalmak csak **pontos helyesírással** értékelhetők!
- Válaszaiddat gondos mérlegelés után, lehetőleg javítás nélkül írd le!

A szöveges, kifejtendő feladatok kidolgozásakor az alábbi munkamenetet javasoljuk:

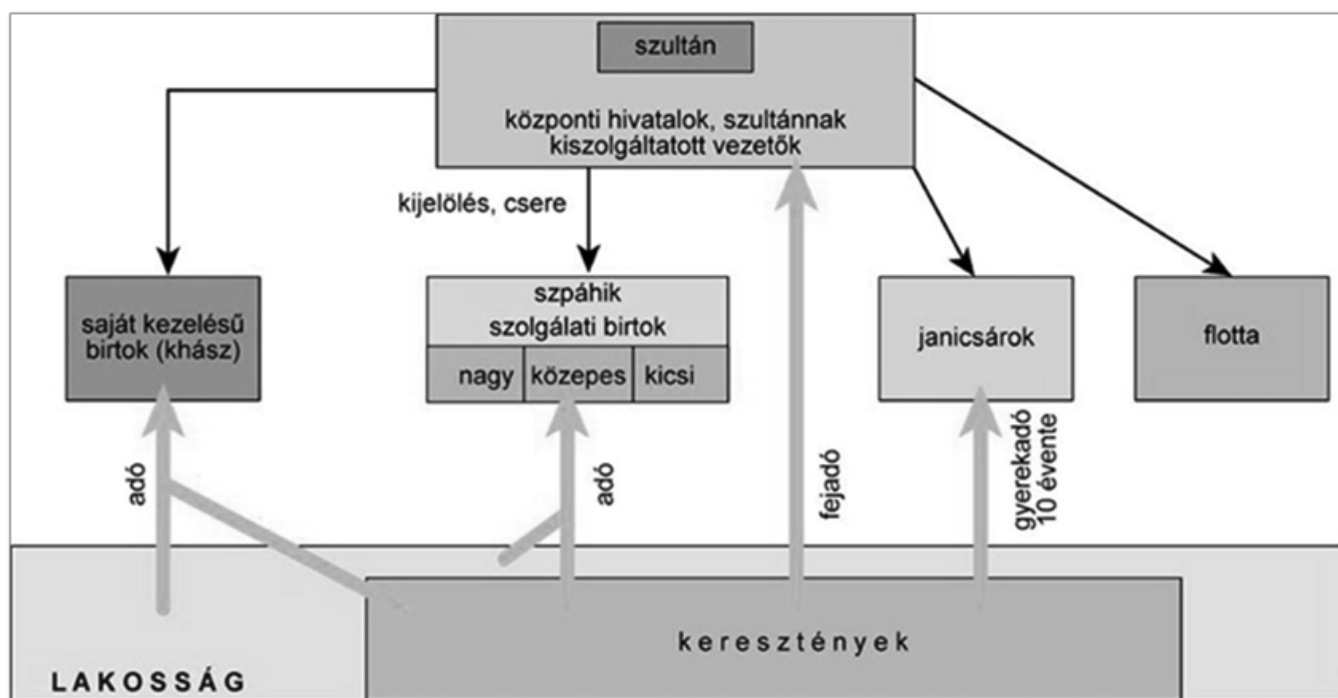
1. Helyezd el időben és térben a feladatban megjelölt problémát!
2. Használd fel a feladat megértéséhez a forrásokat, illetve a középiskolai történelmi atlaszt!
3. Gyűjtsd össze azokat az általános fogalmakat (pl. fejlődés, változás, termelés), illetve az adott korszakhoz kapcsolódó fogalmakat (pl. várjobbágyság, céh, személyi kultusz), melyekkel az adott probléma bemutatható!
4. Építsd be a fogalmazásodba a forrásokból megszerzhető információkat, következtetéseket!
5. Ha szükséges, készíts vázlatot, illetve pizkozatot!
6. Tárd föl a probléma előzményeit, okait, következményeit!
7. Fogalmazd meg feltételezéseket, magyarázatokat!
8. Építsd be mondanivalódba az önálló ismereteidet (pl. nevek, évszámok), nézőpontodat, véleményedet!
9. Ügyelj arra, hogy mondataid világosak legyenek!
10. Szerkeszd meg a szöveget, és figyelj a helyesírássra is!

Tájékoztatásul:

Az esszék javításának szempontjai:

- a feladat megértése,
- megfelelés a tartalmi követelményeknek,
- a válasz megszerkesztettsége, logikussága, nyelvhelyessége

3. A következő feladat az Oszmán Birodalom hódításaival kapcsolatos. Milyen okai voltak a birodalom gyors előretörésének? (7 pont)

Oszmán Birodalom felépítése

„Mivel e szégyent nem tudta elviselni, szünet nélkül előre küldte mindazon csapatait, amelyekre későbbre, tartaléknak hagyott, legjobban felfegyverzett, legbátrabb, leggyőzhetetlenebb harcosait, akik erejük és fegyelmezettségük folytán minden más csapattest fölött kitűntek. Ők alkották a sereg élcsapatát, [...] a híres janicsároké, szám szerint tizenkétezer fő [...]”
/ Krisztobólosz: II. Mohamed tette /

„Az országegyesítő Dusan István halála után az egymással torzsalkodó kisebb- nagyobb szerb fejedelmek gyakran kérték egymással szemben a törökök segítségét, és a török felé fordulást fokozta I. Nagy Lajos magyar király állandó harca a bogumil eretnokség ellen, és az ehhez kapcsolódó erőszakos katolizáció. A török jelenlét csak a XIV. sz. második felére kezdett terhessé válni, amikor a törökök a Marica folyó melletti csatában szétverték a délszláv fejedelmek csapatait, majd ugyanebben az évben az első ízben törtek be Magyarországra.”
/ Morovik Csaba: Törökellenes védelmi harcok a XIV. századtól a XVI. századig /

4. A megadott források segítségével mutasd be, milyen okok vezettek a reformáció kialakulásához és ismertesd a főbb irányzatainak jellemzőit! (16 pont)

Ulrich Zwingli

Münzer Tamás

Kálvin János

Luther Márton

„ 6. A pápa nem bocsáthat meg egy vétket sem, legfeljebb kihirdeti és megerősíti az Isten bocsánatát; vagy pedig bocsánatot oszt bizonyos, az Ő hatáskörébe tartozó esetekben, s aki ezt nem ismeri el, annak vétkes tartozása éppenséggel megmarad.[...]

21. Ennélfogva tévednek azok a búcsúhirdetők, akik azt tanítják, hogy a pápa búcsúja az embert általában minden büntetés alól feloldja és üdvözíti. [...]

/ Luther 95 pontjából; 1517 /

„Ezért hiábavaló és lehetetlen bárkinek is megparancsolni, vagy bárkit is erőszakkal kényszeríteni, hogy így vagy úgy higgyen [...]. Miként merészkedhet a dőre világi hatalom megítélni és irányítani olyan titkos, lelki, rejtett dolgot, amilyen a hit?” */Luther; 1521/*

„Isten örök elhatározása, amellyel önmagában elhatározta, hogy akarata szerint mi történjen minden egyes emberrel. Isten ugyanis nem egyforma állapotra teremtett mindenkit, hanem némelyeket örök életre, másokat pedig az örök kárhozatra rendelt már kezdetől fogva.”

/ Kálvin: A keresztyén vallás rendszere /

5. Milyen társadalmi átalakulást eredményeztek Nagy Lajos törvényei Magyarországon az Árpád-korhoz viszonyítva? (7 pont)

Előbeszéd:

„11. § Kivéve egyedül a kiváltságból kizárt [...] egy cikkelyt, tudniillik ezt: »Hogy az örökösök hátrahagyása nélkül elhaló nemeseknek jogukban és szabadságukban áll az egyházak, avagy tetszésük szerint mások részére, élők közt vagy halál esetére adakozni, hagyományt tenni, birtokaikat eladni vagy elidegeníteni.« Sőt ellenkezőleg [...] ne legyen joguk ezt megtenni, hanem birtokaik jog és törvény szerint, tisztán és feltétlenül, minden ellentmondás nélkül, legközelebbi atyafiaikra és nemzetségeikre háromoljanak [...].”

XI. törvénycikk

„Ugyanazon nemeseknek kérésébe is beleegyeztünk: hogy az országunk határai közt lakó valódi nemesek még az országunk határai közt fekvő hercegi tartományokban lévő is, megannyian ugyanazon egy szabadsággal éljenek.”

XVI. törvénycikk

„Az országlakosok jobbágyságait, akár a király és a királynő ő felségéhez, akár pedig az egyházak főpapjaihoz vagy országunk főuraihoz tartozzanak azok: ama jobbágyságok urainak önként adott engedélye nélkül erőszakkal elvenni tilos.”

XVIII. törvénycikk

„Országlakosainknak, a városokban, szabad községekben, a király, a királynő, a főpapok, bárók és más nemesek területén és birtokaiban lévő jobbágyságait, régi tetteikért nem szabad sem személyükben, sem vagyonokban akadályoztatni, letiltatni és letartóztatni [...]

/Részletek az 1351. évi törvényekből/

6. A feladat az Erdélyi Fejedelemség történetéhez kapcsolódik. Ismertesd Bethlen Gábor külpolitikáját az Erdély aranykorának nevezett időszakban! Térj ki azon belpolitikai intézkedésekre, amelyek lehetővé tették a külpolitikai sikereket! (16 pont)

„Nem kevesebb szorgalommal szabályozza a már összeállított és vonuló, harcoló sereg életét: mustrát tart újonnan bejött csapatok fölött, amikor is egész nap lovon ül, csak estve, sötétben száll le, miután 13 400 embert megmustrált; maga szabályozza a tábor életét, tiltva a részegséget, az asszonyoknak táborban tartózkodását, ami ha seregeit nem is tette erkölcsben

és komorságban Cromwelléihez hasonlóvá, de valamiképpen mégis kiemelte a harmincéves háború erkölcsi fertőjéből." / *Hausner Gábor: Bethlen Gábor erdélyi fejedelem hadi edictuma/*

„Bethlen ilyen keleti típusú abszolutizmust szervezett Erdélyben; talán azért hozta létre az Elbán inneni vidéken mindenkinél előbb a maga gyors döntésekre képes, mozgékony hatalmát, mert még két nagyhatalom szorításában sem egyszerűen védekezésre számított. Tudta, egyik ellenségével, a császársággal szemben nemzetközi összefogás, nagy hadjárat készülődik. [...] Bethlen Gábor ilyen helyzetben rendkívül tudatosan cselekedett. Határozott és gyors intézkedéseivel képessé tette magát a nemzetközi politikában való aktív részvételre. Mikor az 1618. évi csehországi események, a harmincéves háború előjelei a császárral szemben a beavatkozás lehetőségét kínálják, már bármilyen belső szempont mérlegelése nélkül dönthet a részvétel mellett.” / *Erdély története: Bethlen Gábor uralkodása/*

„Valameddig pedig a magyar korona ott fenn, nálunknál erősebb nemzetségnél, a németnél léssen, és a magyar királyság is a németeken forog, mindenkor szükséges és hasznos egy magyar fejedelmet Erdélyben fenntartani, mert nekik is oltalmokra, javokra léssen. Ha pedig Isten azt adná, hogy a magyar korona Magyarországon magyar kézhez kelne egy koronás király alá: úgy az erdélyieket is intjük: nemhogy attól elszakadnának, vagy abban ellent tartanának, de sőt segéljék tehetségek szerint és egyenlő értelemről azon korona alá mód szerént adják magokat.” / *Bocskai István politikai végrendelete 1606. december 17./*

7. Az alábbi feladat a XVII. századi török-magyar küzdelmekkel foglalkozik. Mutasd be a források és ismereteid segítségével a kiűzés fontosabb tényezőit és nemzetközi összefüggéseit. (7 pont)

Kronológia:

1683: Thököly Imre csatlakozik a törökök táborához
1684: A Szent Liga megalakulása
1684: Regensburg - egyezmény XIV. Lajos és I. Lipót között
1688-97: Az osztrák Habsburgok háborúja Franciaországgal
1697: A hegyaljai kuruc felkelés

„Közel vagyon az török hitnek romlása [...] bizony, ha volna erős, körmös kéz, most szemlátomást látni az ő monarchiájuk kisebbségét.” / *Zrínyi Miklós; 1660/*

„[...] IV. tc. Mindamelllett a karok és rendek e pontban is hódolatuknak és hűséges kötelességének további tanúsítására, s a bizalmatlanságnak, mely a király az ország és annak kapcsolt részei között [...]. Hódoló lélekkel beleegyeztek, hogy az ellentmondás s ellenállás szabadságáról beiktatott emez előbb mondott záradékot, második Endre király decretuma 31-ik cikkelyének tartalmából, s értelméből, következőleg az előbb leírt módon letett koronázási esküből is, e jelen törvényes rendelettel kizárják s eltávolítsák.”

/ *Az 1687. évi országgyűlés cikkelyeiből/*

8. A következő feladat a XVIII. századi Habsburg uralkodókkal kapcsolatos. Megoldásodban elemezd a Mária Terézia és II. József rendeletei nyomán létrejött gazdasági fejlődés okait! (16pont)

"Az úrbérszabályozási példányokba kifejezetten és határozottan írassék be mind a telki állomány, mind pedig az, hogy az igásrobotot két vagy négy igával kell-e teljesíteni és az, hogy a kilencedet természetben, vagy milyen egyenértékben kell leróni, és végül a megye hiteles pecsétje alatt adassék ki a községeknek. [...]" / *Mária Terézia úrbéri rendeletéből/*

"[...] minden Parasztokat, akár mely nevezet és vallásbéliek légyenek, jövőre magok személyekre nézve lakásokat szabadosan változtatható emberekké teszük, és mindenütt olyanoknak tartani parantsoljuk, maga a Természet Törvénye és a köz Jó azt kívánván. [...] Azt akarjuk, hogy minden Parasztnak szabad legyen maga kedve szerint, Földös Úrnak engedelme nélkül is házasodni, Tudományoknak és Mesterségeknek tanulásra magát adni, s azokat akárhol gyakorolni. Minden paraszt ember maga ingó Javait és Keresményit, [...] szabadon eladhattya [...] mind azok a terhek, mellyekkel az el adó, vagy testáló Paraszt ember az ilyen fundusokról [telekről] tartozott, a Vévőre, vagy arra, aki azoknak birodalmába menyen, által szállyanak."

/ II. József jobbágyrendeletéből/

A Magyar Királyság és az örökös tartományok kereskedelmi kapcsolata

9. Ez a feladat a reformkorhoz kapcsolódik. Mutasd be a források és ismereteid segítségével a nemzeti öntudat megerősödését a korban. (7 pont)

„Rossz úton kezdtünk a rómaiaktól tanulni [...]. Ahelyett, hogy segédöknél fogva a tulajdon körünkben emelkedtünk volna, szolgai követésre hajlottunk; ahelyett, hogy az ő szellemöket magunkba szívtuk és saját világunkban sajátunkká tettük volna, az ő világukba költöztünk által; de ott egészen fel nem találhatván magunkat, honunk felé visszapillongunk, s örökre megoszlott képzelettel itt is, ott is idegenek maradunk.”

/ Kölcsey Ferenc, Nemzeti hagyományok/

"[...] az egyedüli kérdés, melyik élő nyelv legyen az önálló magyar birodalomban közigazgatási nyelvvé? És e kérdésre legrövidebben egy másik kérdéssel lehet felelni. Tudniillik minő országról vagy onnan itt szó és kié a hon, amelyről szó vagy onnan? Felelet: Magyarországról van szó, s a hon, amelyről szó vagy onnan a magyaroké. E szóban fekszik a kérdés kulcsa."/ Kossuth Lajos, Szabadka körlevele/

Népi viseletben táncoló magyarok

10. A következő feladatban képzelj magad a Pesti Hírlap politikai rovatának szerkesztője helyébe. Feladatod a szabadságharc előtti, országgyűlésen résztvevő főbb politikai erők és irányvonalak, valamint törekvéseik objektív bemutatása! Megoldásodban térj ki a korszak meghatározó országgyűlési eredményeire! (16pont)

„[...] itt nem egyesekről van szó; itt a szó azon halhatatlan, hódíthatatlan szellemről van, mely századok óta most lánggal lobogva, majd hamv alatt emésztődve ég. És nem zabolázza meg félelem, nem győzi le hatalom; ezt csak megszelídíteni lehet. Nem egyébbel pedig, csak oly közös érdekekkel, mely a társadalom tagjait egyformán kösse a hazához; s ez érdek csupán két szó: szabadság és tulajdon!”

/ Kölcsey Ferenc országgyűlési beszéde a jobbagykérdésről, 1832/

„[...] jelenlévo conservativok e következő rövid, világos és félremagyarázhatatlan jelszót vallják magokénak: "mindent, mit törvény és alkotmány engednek, a mostani, elvünkkel, véleményünkkel azonosult kormányért; semmit a mostani kormány ellen, míg azt nézeteinkkel s elveinkkel megegyező utakon menni látjuk.”

/ A Konzervatív Párt programjából, 1846/

„Az 1840-es évek elején új árnyalat jelent meg a liberális ellenzék táborán belül: a centralisták. Az Eötvös József báró, Szalay László, Trefort Ágoston, Csengery Antal alkotta asztaltársaságnyi csoportnak felkészültsége, európai műveltsége, jövőképeinek határozottsága számarányát messze meghaladó jelentőséget biztosított kora közgondolkodásában.”

/ A magyarok krónikája – A centralisták, a liberális ellenzék elitje/

„A közterhekbeni osztakozás [...].

A honpolgárok nem nemes osztályainak, mindenek előtt pedig a királyi városoknak és szabad kerületeknek, képviselet alapján, úgy törvényhozási, mint helyhatósági jogokban valóságos részesítése.

A törvény előtti egyenlőség.

Az urbéri viszonyoknak kármentesítés mellett kötelező törvény általi megszüntetése, mire nézve legkivánatosabbnak véljük, hogy előlépések történjenek, miszerint az örökváltság, a status közbejöttével, országos eszközlésbe vétethessék.

Az ősiség eltörlésével a hitel és birtokszerzés biztosítása [...].”

/ Ellenzéki Nyilatkozat, 1847/